

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ՝
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ
ՆԱԽԱՐԱՐ
Ռ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

« 17 » 02 2021թ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

ԲՓ 0036-21

Ձեռնարկողը՝

«Էյ Թի Էս Սոյուշնս » ՍՊԸ

ք. Երևան Վ. Սարգսյան 26/3, գրասենյակ 713

Գործունեությունը՝

**Դսեղի ծովեր բնության հուշարձանի տարածքում զիփլայնի
կառուցման նախագծի, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
նախնական գնահատման հայտ**

Լոռու մարզ

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի
տնօրենի պաշտոնակատար՝

Գ. Գևորգյան

Առդիր եզրակացությունը՝ 5 թերթ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

թիվ ԲՓ **0036-21**
<17> 02 2021թ.

**Դսեղի ծովեր բնության հուշարձանի տարածքում զիփլայնի կառուցում
նախագծի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական
գնահատման հայտ**

Ներածական մաս.

Ձեռնարկող՝

«Էյ Թի Էմ Էս Սոլյուշնս» ՍՊԸ

Ներկայացված նյութեր՝

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
նախնական գնահատման հայտ
/Գ կատեգորիա/

Գտնվելու վայրը՝

Լոռու մարզ, գ. Դսեղ

«ՀԿ Կենտրոն»-ը 2018թ.-ից իրականացնում է համայնքապետարանի կողմից որպես կայուն ապրուստի միջոց Թումանյանի տարածաշրջանում» ծրագիրը: Այս ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է Դսեղ համայնքի «Դսեղի ծովեր» բնության հուշարձանի տարածքում կառուցել զիփլայն, որը նպատակ ունի զարգացնել և զբոսաշրջիկների ուղադրության կենտրոնում պահել Դսեղ համայնքը:

Գործունեությունը իրականացվելու է Լոռու մարզի Դսեղ համայնքի և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ին պատկանող տարածքում՝ վարձակալության իրավունքով: Նախատեսվող գործունեությունն ընդգրկվելու է «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Դսեղ անտառոտնտեսության» մասնաճյուղի 0.0441հա և Դսեղ համայնքի վարչական 0.01հա տարածքները:

Հանգստի գոտի կազմակերպելու նպատակով 2020թ. հուլիսի 10-ի կայացած մրցույթի շրջանակներում «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի պատկանող 0.0441հա անտառային հողը վարձակալության իրավունքով տրամադրվել է «ՀԿ Կենտրոն» ՓԲԸ-ին՝ 20 տարի ժամկետով:

Նախատեսվող գործունեությունը համաձայն «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 6-րդ մասի 8-րդ կետի բ. ենթակետի, հանդիսանում է Գ կատեգորիայի գործունեության տեսակ:

Նկարագրական մաս. Հուշարձանն իրենից ներկայացնում է էրոզիոն ծագման անհոսք լիճ, որի հարավային մասը շրջապատված է թավուտ անտառով: Հիմնականում սնվում է ստորգետնյա քաղցրահամ աղբյուրներից: Լիճը տեղադրված է ստորին էոցենի հասակի իպրյան հարկի (55.8-ից մինչև 48.6 մլն տարի առաջ ընկած ժամանակահատված) բաց մոխրագույն հրաբխային արտածին տուֆերի վրա, որոնք փոքր հզորությամբ երիզում են լճի հարավային անտառապատ կողմը: Ձմռանը լիճը սառչում է մասամբ, հազվադեպ՝ ամբողջովին: Լճի տեղանքում հնուց եղել են իրարից գրեթե անջատված 3-4 ծանծաղ լճակներ, որոնց ցամաքելուց հետո մնացել են ճահճուտներ:

Ելակետը գտնվելու է Շրջակա միջավայրի նախարարության անտառային կոմիտեի «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Դսեղի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տարածքում, որի տարածքը կազմելու է 0.0441հա, իսկ վերջնակետը գտնվելու է Դսեղ համայնքի վարչական տարածքում, որի տարածքը կազմելու է 0.01հա: Ելակետի և վերջնակետի կազմակերպման համար պահանջվող տարածքները հաշվարկվել են հաշվի առնելով գիփլայնի կառուցման և շահագործման անհրաժեշտ մակերեսները:

- փայտե աստիճանների և հարթակների կառուցում,
- փայտե աստիճանների և հարթակների լրացուցիչ մշակում և ձևավորում,
- ճոպանի մոնտաժում և ամրացում:

Քանի որ, գիվիլայնի կառուցման համար բետոնե հիմքերի և առհասարակ բետոնային աշխատանքներ չեն նախատեսվում, հետևաբար հողային աշխատանքներ նույնպես չեն իրականացվելու: Զիվիլայնի համար որպես հիմքեր ծառայելու են ծառաբները, որոնց ամրացվելու է ճոպանը: Կառուցման աշխատանքներում շինարարական տեխնիկայի օգտագործում չի նախատեսվում: «Դսեղի ծովեր» բնության հուշարձան մուտք գործելու միակ ճանապարհը տարածքում առկա գրունտային ճանապարհն է, որը ներդաշնակ է տարածքի լանդշաֆտին: Առկա գրունտային ճանապարհի ասֆալտապատում, նոր ճանապարհների և ավտոկայանատեղիների կառուցում չի նախատեսվում:

Հիփիլայնի իրականացման համար հարթակի ջրցան չի նախատեսվում՝ հողային աշխատանքների բացակայության հետևանքով: Հիփիլայնի անցկացման փուլում ջուրը օգտագործվելու է բանվորների և վարորդների կոմունալ կենցաղային կարիքների ապահովման համար: Ընդհանուր առմամբ աշխատանքների իրականացման համար ներգրավվելու են 3 բանվոր և 1 վարորդ: Նախատեսվող գործունեության տարածքում

աշխատողների սանիտարահիգիենիկ կարիքները հոգալու համար նախատեսվող գործունեության տարածքում տեղադրվելու է բիո զուգարան և լվացարան, որը սպասարկվելու է կապալառու ընկերության կողմից:

Զիփլայնի կառուցման տևողությունը ընդամենը 4 օր է, որի ընթացքում սանիտարահիգիենիկ կարիքները բավարարելու և սնունդ ընդունելու նպատակով, կապալառուի աշխատողները օրվա մեջ մի քանի անգամ, նախորոք ձեռք բերված պայմանավորվածության համաձայն, կապալառուի կողմից տրամադրված մեքենայով կայցելեն Դսեղ համայնքի հաստատություններից որևէ մեկը՝ սանիտարահիգիենիկ պահանջները հոգալու և սնունդ ընդունելու նպատակով:

Զիփլայնի անցկացման աշխատանքների արդյունքում, որպես թափոն առաջանալու են փայտի մնացորդներ և կենցաղային աղբ՝ մոտ 10 կգ ընդհանուր զանգվածով, որը աշխատանքների ավարտից հետո կապալառու ընկերությունը կտեղափոխի և կտեղադրի իր շինարարական բազայի աղբամանի մեջ:

Զիփլայնը դիտարկվում է որպես տարածքի հանգստի կազմակերպման բաղադրիչ: Ըստ ներկայացված նախագծի, ներկայումս այցելուներն իրենց մեքենաները կանգնեցնում են հողային ճանապարհի եզրին: Բացի այդ ձեռնարկողը նախատեսում է դեպի նախատեսվող գործունեության տարածք մարդկանց այցելությունները կազմակերպել քայլարշավների միջոցով:

Ներկայացված նախագծում, Դսեղի անտառտնտեսության կառավարման պլանի համաձայն՝ նախատեսվող գործունեության տարածաշրջանում Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակներ չկան, սակայն ՀՀ Կարմիր գրքի տվյալների համաձայն՝ Դսեղի և Թումանյանի տարածաշրջանում կան թվով 3 Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակներ:

Տարածաշրջանում կան շատ բուսատեսակներ, որոնք օգտագործվել են ավանդական բժշկության մեջ, որոնց մեծ մասը ներկայումս ևս դեղամիջոցների պատրաստման հումք են հանդիսանում, իսկ որոշ տեսակներ էլ՝ տեխնիկական հումք են կարևոր արտադրանքների պատրաստման համար:

Ըստ նախագծի, տարածքում իրականացված դաշտային ուսումնասիրության արդյունքների «Դսեղի ծովեր» բնության հուշարձանի տարածքում հավաքագրվել և որոշվել են բույսերի 77 տեսակ, որոնք պատկանում են բարձրակարգ անոթավոր բույսերի 66 ցեղի և 36 ընտանիքի: Նշված 77 տեսակներից մեկը պատկանում է Ձիաձետանմանների, մնացած 76 տեսակները՝ Ծածկասերմավորների դասերին: Տեսակների ամենամեծ քանակությունը հայտնաբերվել է Վարդազգիների (13 տեսակ), Հովանոցազգիների, Լոբազգիների (6 տեսակ), Շրթնաձողկավորների (6 տեսակ), Բարդաձողկավորների (4 տեսակ), Ցախակեռասազգիների (4 տեսակ), Ուռենազգիների (4 տեսակ), Խաչաձողկավորների (3 տեսակ), Հացազգիների (3 տեսակ) և այլ ընտանիքների կազմում: Տարածքում մեծ զարգացում ունեն աղբաբույսերը՝ (*Capsella bursa-pastoris* - Ծտապաշար, *Hyoscyamus niger* - Բանգի սև), մոլախոտերը (*Chenopodium album* - Թելուկ սպիտակ) և այլն:

Ըստ նախագծի, ՀՀ Կարմիր գրքում անմիջապես «Դսեղի ծովեր» տարածքի անողնաշարավոր կենդանիներից, այդ թվում՝ միջատների (*Insecta*) դասին պատկանող գրանցված տեսակ չկա: Սակայն, Վ. Անանյանի (*Ananian, Tailly, 2013*) հետազա ուսումնասիրությունների արդյունքում այս տարածքից հայտնաբերվել է ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված ճպուռ (*Odonata*)՝ *Aeshna cyanea* (*Müller, 1764*), որը համարվում է Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպող ծայրահեղ հազվագյուտ տեսակ և

բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով (IUCN criteria):

ՀՀ Կառավարության 2008թ. օգոստոսի 14-ին թիվ 967-Ն որոշմամբ հաստատված՝ ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկի համաձայն, Դսեղ համայնքի տարածքում կա միայն մեկ բնության հուշարձան՝ «Դսեղի ծովեր» բնության ջրագրական հուշարձանը:

«Դսեղի ծովեր» բնության հուշարձանին ամենամոտ գտնվող բնության հուշարձանը «Տրավերտիններ դոլերիտային բազալտներում» երկրաբանական հուշարձանն է, որը գտնվում է Մարց գյուղի տարածքում՝ նախատեսվող գործունեության վայրից 2 կմ հեռավորության վրա: «Դսեղի ծովեր» տարածքում ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված միջատներից առայժմ հայտնի է միջատների միայն մեկ տեսակ, կապույտ շերեփագի ճպուռը (*Odonata*)՝ *Aeshna cyanea* (Müller, 1764) (Ananian, Tailly, 2013), որի վտանգման հիմնական գործոններ են հանդիսանում հիդրոլոգիական ռեժիմի փոփոխությունը և ջրամբարը:

Նախատեսվում է շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումների ծրագիր, այդ թվում՝

- օգտագործվելու է ժամանակակից, տեխնիկապես սարքին և պարբերաբար զննվող բեռնատար մեքենա,
- օդերևութաբանական անբարենպաստ պայմանների դեպքում շինարարական աշխատանքները դադարեցվելու են,
- առաջացած փայտի մնացորդները և կենցաղային աղբը տեղափոխվելու է շինարարական բազայի տարածք և հանձնվելու է աղբահանող ընկերությանը,
- յուղի արտահոսքերից խուսափելու նպատակով բեռնատար մեքենայի տեխ. սպասարկումը իրականացվելու է մասնագիտացված սպասարկման կետերում,
- աշխատանքների իրականացման ընթացքում արգելված թունաքիմիկատներ չեն օգտագործվելու:

Պատճառաբանական մաս. Լոռու մարզի Դսեղ գյուղի վարչական տարածքում, օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, իրականացվել են հանրային քննարկումներ: Փորձաքննական գործընթացին մասնակցել են շրջակա միջավայրի նախարարության ստորաբաժանումները, արտակարգ իրավիճակների, կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի, նախարարությունները:

Փորձաքննական պահանջներ

ՀՀ Կարմիր գրքում անմիջապես «Դսեղի ծովեր» տարածքից անողնաշարավոր կենդանիներից, այդ թվում՝ միջատների (*Insecta*) դասին պատկանող գրանցված տեսակ չկա: Սակայն, Վ. Անանյանի (Ananian, Tailly, 2013) հետազա ուսումնասիրությունների արդյունքում այս տարածքից հայտնաբերվել է ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված ճպուռ (*Odonata*)՝ *Aeshna cyanea* (Müller, 1764), որը համարվում է Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպող ծայրահեղ հազվագյուտ տեսակ և ներառված է բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակում (IUCN criteria): Հայտնում ներառված չէ տարածքի թռչունների, ինչպես նաև լճում առկա ջրիղ թռչունների մասին տեղեկատվությունը:

ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍ

«Էյ Թի Էմ Էս Սոլյուշնս» ՍՊ ընկերության կողմից ներկայացված «Դսեղի ծովեր» բնության հուշարձանի տարածքում գիփլայնի կառուցում նախագծի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտի վերաբերյալ տրվում է բացասական եզրակացություն:

Մասնագետ

Հ. Մեսրոպյան